

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement; given Stockholms slott den 31 januari 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g
till
L a g
om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Härigenom förordnas, att antalet statsdepartement skall vara elva samt att statsråd utan departement skola finnas till det antal, lägst tre och högst fem, som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947, från och med vilken dag lagen den 21 februari 1941 (nr 97) om antalet statsdepartement och statsråd utan departement upphör att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *uppdelning av socialdepartementet*.

Föredraganden anför följande.

De grundläggande stadgandena om statsdepartementen innefattas i § 5 regeringsformen. Enligt detta lagrum skola för särskilda grenar av rikets styrelse finnas statsdepartement till det antal som bestämmes genom en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Departementens benämningar och fördelningen av ärendena mellan departementen skola bestämmas av Konungen genom en särskilt utfärdad stadga. Antalet departement har genom lag den 21 februari 1941 (nr 97) fixerats till tio, och departementens benämningar och verksamhetsområden regleras genom departementsstadgan samma dag (nr 139).

Enligt § 6 regeringsformen skall statsrådet bestå av cheferna för departementen samt lägst tre statsråd utan departement. Rörande det närmare antalet hänvisas till en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Genom den förut nämnda lagen den 21 februari 1941 har antalet statsråd utan departement fastställts till lägst tre och högst sex, med rätt sålunda för Konungen att fixera antalet inom de bestämda gränserna.

Landshövding Levinsons utredning.

Frågan om en reform av departementsindelningen gjordes under 1939 till föremål för en utredning av landshövding K. Levinson, som i ett den 20 december samma år avgivet betänkande (SOU 1939: 44) framlade vissa förslag i ämnet.

I betänkandet dryftades ingående några under 1920- och 1930-talen väckta förslag om ändringar i departementsindelningen. Beträffande förslag om *handelsdepartementets sammanslagning med annat departement*, närmast kom-

munikationsdepartementet, fann Levinson de industriella och kommersiella näringsgrenarnas betydelse för vårt land undan för undan ha undergått en sådan utveckling att ett departement, vars verksamhet hade sin tyngdpunkt förlagd till dessa näringars område, numera knappast kunde undvaras. Mot det av några kvinnoorganisationer framförda önskemålet om ett *hemdepartement* invändes, att spörsmål vilka på ett eller annat sätt beröra verksamheten i hemmen eller andra härför betydelsefulla ämnen fölle inom ett flertal departements områden. Tanken att utsöndra och till ett departement sammanföra dessa många och olikartade ärenden vore därför icke praktiskt utförbar. Förslaget om *kyrkoärendenas överföring* från ecklesiastik- till justitiedepartementet avböjdes såväl med hänsyn till kyrkoärendenas beröringspunkter med skolärendena som i betraktande av justitiedepartementets arbetsbörda. Inrättandet av ett *hälsovårdsdepartement* avstyrktes med hänvisning bl. a. till hälsovårdsärendenas sammanhang med övriga sociala ärenden.

Levinsons utredning utmynnade i denna del i två alternativa förslag, betecknade alternativ I och alternativ II. Enligt alternativ I skulle det nuvarande antalet permanenta departement, d. v. s. nio, bibehållas och kommunikationsdepartementet omvandlas till ett inrikesdepartement med huvudsaklig uppgift att omhänderhava dels lantregerings- och kommunala ärenden och dels de på kommunikationsdepartementet nu ankommande frågorna rörande samfärdselanstalter och allmänna arbeten. Alternativ II avsåg utbyggnad av den normala departementsorganisationen med ett nytt departement, inrikesdepartementet, vars centrala arbetsområde skulle omfatta lantregerings- och kommunala ärenden. Enligt båda alternativen skulle därjämte vidtagas vissa omflyttningar av ärenden för att åstadkomma en jämnare arbetsfördelning mellan departementen. Sitt förord skänkte Levinson det såsom alternativ II betecknade förslaget med de nuvarande nio ordinarie departementen plus ett inrikesdepartement.

Till närmare belysning av Levinsons alternativa förslag må följande uppgifter lämnas.

Enligt *alternativ I* skulle till inrikesdepartementet hänföras förvaltningsärenden rörande lantregeringen, polisväsendet samt allmän ordning och säkerhet ävensom kommunala ärenden, samtliga i den mån de för närvarande handläggas i socialdepartementet, vidare ärenden rörande järnvägar och spårvägar, post, telegraf och telefon, kanaler, farleder och hamnar (med vissa undantag), ärenden rörande vägar, broar och färjor, motorfordonstrafik samt kommunikationsväsendet i övrigt till lands, lufttrafik, radioväsendet samt (med vissa undantag) ärenden rörande statens vattenfall och deras tillgodogörande ävensom kronans byggnader. Jämväl lagstiftningsfrågor i de ämnen som på detta sätt fölle inom inrikesdepartementets förvaltningsområde skulle hänföras dit. Av övriga till kommunikationsdepartementet nu hörande ärenden skulle de som röra stadsplane- och byggnadsväsendet övertagas av justitiedepartementet samt ärenden rörande förhandlingsrätt för statens tjänstemän förläggas till socialdepartementet. — Utom dessa förändringar, vilka direkt sammanhånga med kommunikationsdepartementets förvandling till inrikesdepartement, föreslås vissa ytterligare omflyttningar av ärenden i syfte att åstadkomma en jämnare arbetsfördelning departementen emellan. Bland annat skulle till handelsdepartementet överföras ett flertal

ärendesgrupper, nämligen från försvarsdepartementet ärenden rörande sjökarteväsendet och — efter folkhushållningsdepartementets avveckling — den ekonomiska försvarsberedskapen, från ecklesiastikdepartementet (under viss förutsättning) ärenden rörande tekniska högskoleväsendet och yrkesundervisningen samt från jordbruksdepartementet ärenden rörande geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar ävensom stormvarningsanordningar.

Jämlikt *alternativ II* skulle hos inrikesdepartementet sammanföras följande viktigare grupper av förvaltningsärenden, nämligen från socialdepartementet dithörande ärenden rörande lantregeringen, polisväsendet samt allmän ordning och säkerhet ävensom kommunala ärenden, från finansdepartementet ärenden rörande kommunernas finanshushållning, från kommunikationsväsendet ärenden rörande stadsplane- och byggnadsväsendet, från jordbruksdepartementet ärenden rörande lantmäteriet och jorddelningsväsendet jämte därmed sammanhängande ämnen ävensom allmänna kartväsendet samt från ecklesiastikdepartementet ärenden rörande naturminnesmärken och nationalparker samt biografväsendet. Jämväl ärenden rörande lagstiftning i frågor, som tillhöra inrikesdepartementets förvaltningsområde, skulle handläggas där, dock med undantag av lagstiftning angående fastighetsbildning å landet och i stad samt stadsplanelagstiftning, vilka ärenden fortfarande skulle ankomma på justitiedepartementet. — Härutöver innefattar jämväl *alternativ II* en del ärendesomflyttningar i utjämningsssyfte. Dessa gå övervägande ut på en ökning av handelsdepartementets uppgifter; vad härutinnan föreslagits överensstämmer helt med *alternativ I* i motsvarande del.

I proposition nr 33 till 1940 års riksdag, varigenom förslag till ändrad lydelse av bl. a. §§ 5 och 6 regeringsformen framlades, yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Westman, att enligt hans mening anledning saknades att då ingå i prövning av frågan om de ändringar i departementsorganisationen, som kunde föränlidas av den gjorda utredningen. Med hänsyn till det extraordinära läget liksom till ovissheten om de arbetsuppgifter som kunde komma att föreligga under de närmaste åren syntes det nämligen erbjuda alltför stora vanskligheter att för Kungl. Maj:ts kansli fastställa en organisationsplan, som vore avsedd för normala tidsförhållanden och följaktligen knappast kunde tänkas träda i tillämpning förrän en återgång skett till dylika förhållanden. Konstitutionsutskottet förklarade sig dela departementschefens mening, att frågan om en för normala förhållanden avpassad ändring i departementsorganisationen borde i dåvarande tidsläge anstå tills vidare.

Från tiden efter 1940 må erinras att ett i motion (F. K. 278) vid 1945 års riksdag framfört förslag om utredning rörande inrättande av ett särskilt *skogsdepartement* av riksdagen avslagits.

Utredning inom socialdepartementet.

Sedan efter världskrigets slut utredningsarbetet rörande departementsindelningen kunnat återupptagas, ha undersökningarna i första hand inriktats på en uppdelning av socialdepartementet, vars arbetsbörda sedan länge varit

betydande. Antalet ärenden, fördelade på departementets tre byråer, har under de senaste åren varit följande.

	Sociala byrån			Medicinalbyrån			Landsstatsbyrån		
	Antal ärenden.	Antal prop.	Antal sid.	Antal ärenden.	Antal prop.	Antal sid.	Antal ärenden.	Antal prop.	Antal sid.
1941	1 762	27	1 116	803	13	419	2 006	5	282
1942	2 028	36	1 082	891	14	336	1 832	14	424
1943	2 355	35	993	992	12	499	1 770	7	272
1944	2 471	22	950	1 084	9	432	2 031	7	652
1945	2 459	37	1 346	1 256	13	606	1 986	9	367
1946	2 263 ¹	37	1 456	1 345	16	601	2 764	12	440

Bland ärendena på sociala byrån har under perioden något hundratal per år utgjorts av krisbetonade ärenden (eftergift från bestämmelserna i arbetarskyddslagen m. m.) samt ett från 200 till 600 varierande antal av arvsfundsärenden. Även bland ärendena på medicinalbyrån ingå 100—200 krisbetonade ärenden per år. På landsstatsbyrån ha de mera enkla vapenärendena uppgått till 100—300 per år.

Utöver de i tablan upptagna ärendena komma dels ärenden (andra än propositioner) å statssekreterarens avdelning vilka ärenden — bortsett från petitaskrivelser och riksdagsskrivelser — utgjort genomsnittligt cirka 500 per år under 1941—45, dels ock regeringsrättsärendena, vilka under samma period utgjort närmare 600 om året.

Beträffande propositionsarbetet är att märka, att detta försiggår utom byråerna, nämligen å statssekreterarens avdelning och departementets rättsavdelning.

Rörande den ökade arbetsbelastningen har i en inom socialdepartementet utarbetad, den 13 april 1946 dagtecknad promemoria anförts bl. a. följande.

Socialdepartementets arbetsbörda har ökat starkt under senare år. Dels ha nya arbetsområden tillagts departementet, dels har verksamheten på olika områden, som redan tidigare hört under departementet, utbyggts. Av nya arbetsområden, som tillkommit under senare år, må nämnas civilförsvaret, byggnadstillståndsgivningen, flyktingpolitiken, den internationella hjälpverksamheten, utbyggnaden av barnavården, mödrahjälpen, sommarresorna m. m. Vissa av dessa nya verksamhetsfält äro visserligen tillfälliga och kunna väntas bli avvecklade inom närmaste framtiden; andra komma däremot att bli bestående. Den utbyggnad av verksamheten inom vissa av departementets områden, främst social- och bostadspolitikens, som skett under 1930-talet, kommer ävenledes att bestå och sannolikt att fortgå under de närmaste åren. Denna utbyggnad har icke enbart belastat statssekreterarsidan genom utrednings- och propositionsarbete utan även den expeditionella sidan av departementet därigenom att nya grupper av ärenden tillkommit. Som exempel härpå må nämnas lån- och bidragsgivningen till samlingslokaler, långivningen till pensionärshem. — Ett annat område som under senare år betydligt ökad arbetsbelastning för departementet är polisverksamheten.

Den successiva ansvällningen av den departementschefen åvilande arbetsbördan har nödvändiggjort en uppdelning av göromålen på, utom departementschefen, två av statsråden utan departement, Ericsson och Mossberg.

¹ Dessutom ha till byrån inkommit cirka 240 icke rotelförda framställningar, som föranlett byråskrivelser.

Mellan den ordinarie departementschefen och de nämnda statsråden hava ärendena fördelats på följande sätt.

Statsrådet Möller: Ärenden rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, såsom kollektiv- och andra arbetsavtal, arbetstvister; bidragsförskott; mödrahjälp; socialstatistik; arbetstillstånd för utlänningar; utvandring och tillsyn å utvandrareagenter; bostadsväsendet, i vad dylika ärenden ej förlagts till annat departement; Kooperation, utom i vad angår jordbrukskooperation; bosättningslån; olycksfallsförsäkring; folkpensioner och invalidunderstöd; barnbidrag; sjukförsäkring; moderskapspenning; understödsföreningar; blindvård, i vad den ej ankommer på annat departement; förhållandet till internationella arbetsorganisationen; allmän hälsovård; sjukvårdsväsendet, i vad det ej ankommer på annat departement; vanföreväsendet, läkarkonstens utövning; utbildning av civil sjukvårdspersonal; undervisningsväsendet för barnmorskor och barnmorskeväsendet i övrigt; folk- tandvård; lantregeringen; civila boställen.

Statsrådet Mossberg: Ärenden rörande arbetsförmedling, arbetslöshet, arbetslöshetsförsäkring och arbetsmarknadsfrågor i övrigt med undantag av ärenden angående byggnadstillstånd enligt lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete med därtill hörande tillämpningsföreskrifter; fattigvård, barnavård, ungdomsskydd, understöd ur allmänna arvsfonden; nykterhetsverksamhet; alkoholistvård; behandling av lösdrivare; arbetarskydd, såsom skydd mot olycksfall och ohälsa i arbete, minderårigas och kvinnors användande till arbete, hemindustriellt arbete, arbetstidens längd och förläggning utom vad angår arbetstiden å fartyg, vilotid; semester; apoteksväsendet; rikets administrativa indelning; polisväsendet samt allmän ordning och säkerhet; landskommuner, municipalsamhällen, köpingar, städer och landsting ävensom kommunalförbund; civilförsvaret.

Statsrådet Ericsson: Ärenden rörande byggnadstillstånd enligt lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete med därtill hörande tillämpningsföreskrifter.

Omnämnas må även att statsrådet Mossberg på senare tid handlagt ytterligare vissa grupper av ärenden, däribland frågor rörande hälso- och sjukvården samt lantregeringen.

Också statssekreterarens och expeditionschefens göromål ha uppdelats genom att vissa grupper av ärenden undantagits från den egentliga ämbetsinnehavarens handläggning och anförtrots åt särskilt förordnade tjänstemän. Vid sidan av denna uppdelning faller byggnadsberedningens ärenden vilka handläggas inom ett särskilt kansli.

Enligt den i Levinsons förslag förordade lösningen (alternativ II) skulle socialdepartementet klyvas på det sätt, att av de tre huvudgrupperna av regeringsärenden inom departementet, sociala ärenden i egentlig mening, hälso- och sjukvårdsärenden samt lantregerings- och kommunala ärenden, den sista gruppen, alltså lantregerings- och kommunala ärenden, utbrötes för att bilda kärnan i ett nytt inrikesdepartement. I promemorian har nu framlagts ett förslag till det nuvarande departementets klyvning, vilket i likhet med Levinsons avser skapandet av dels ett socialdepartement och dels ett inrikesdepartement men som i så måtto skiljer sig från Levinsons huvudtanke, att i det nya socialdepartementet skulle behållas endast sociala ärenden i egentlig mening och inrikesdepartementet följaktligen omfattas, förutom lantregerings- och kommunala ärenden, även hälso- och sjukvårdsärenden.

Till utveckling av detta förslag anföres i promemorian.

Av statistiken (över arbetsbördans fördelning) torde med all tydlighet framgå, att en uppdelning av socialdepartementet, innebärande att endast landsstatsbyrån utbrötes och komme att bilda det nya inrikesdepartementet, skulle betyda en i kvantitativt hänseende mycket ojämn fördelning av det nuvarande socialdepartementets ärenden. Då skulle år 1945 3 408 ärenden (vissa krisbetonade ärenden undantagna) och 50 propositioner om 1 952 sidor ha fallit på socialdepartementet, medan endast 1 674 ärenden (vissa krisärenden samt vapenärenden undantagna) och 9 propositioner om 367 sidor fallit på inrikesdepartementet. Och dock torde såväl antalet propositioner beträffande landsstatsbyråärenden som deras sidantal vara ovanligt stort under — — — 1945.

En utbrytning från socialdepartementet av enbart landsstatsbyrån skulle komma att fortfarande ge chefen för socialdepartementet en orimligt stor arbetsbörda, väsentligen större än den han har med nu gällande fördelning av ärendena mellan honom och statsrådet Mossberg, samtidigt som inrikesdepartementets verksamhet torde bli väl liten. En betydligt jämnare fördelning i kvantitativt avseende skulle uppstå om till det nya inrikesdepartementet lades såväl landsstatsbyrån som medicinalbyrån. En sådan uppdelning skulle innebära att socialdepartementet år 1945 skulle fått svara för 2 381 ärenden och 37 propositioner om 1 346 sidor, medan inrikesdepartementet skulle fått svara för 2 701 ärenden och 22 propositioner om 973 sidor.

Ytterligare skäl tala för en uppdelning av socialdepartementet efter denna linje. Det är angeläget, att de nya reformerna på socialpolitikens, befolkningspolitikens och bostadspolitikens områden bringas till verkställighet på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till lagstiftarens intentioner. Det torde därför vara synnerligen önskvärt att i viss utsträckning förlägga besvär-rätten inom dessa områden — åtminstone under viss tid framåt — hos Kungl. Maj:t. En dylik anordning torde komma att medföra en avsevärd ökning av ärendena inom socialdepartementet. Men även oberoende av om en vidgad besvär rätt på dessa områden införes kommer den sociala reformverksamheten med säkerhet att medföra en ökad arbetsbelastning på socialdepartementet.

Enligt promemorian skulle inom det nya socialdepartementet handläggas följande ärenden, nämligen

ärenden rörande arbetsförmedling; arbetslöshet; arbetslöshetsförsäkring och arbetsmarknadsfrågor i övrigt; förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, såsom kollektiv- och andra arbetsavtal, arbetstvister; fattigvård; barnavård; ungdomsskydd; bidragsförskott; understöd ur allmänna arvsfonden; mödrakvård; nykterhetsverksamhet, i vad den ej tillhör annat departement; alkoholistvård; behandling av lösdrivare; socialstatistik; arbetstillstånd för utlänningar; utvandring och tillsyn å utvandrare; bostadsväsendet, i vad dylika ärenden ej förlagts till annat departement; allmänna samlingslokaler; kooperation, utom i vad angår jordbrukskooperation; bosättningslån; olycksfallsförsäkring; arbetarskydd, såsom skydd mot olycksfall och ohälsa i arbete, minderårigas och kvinnors användande till arbete, hemindustriellt arbete, arbetstidens längd och förläggning utom vad angår arbetstiden å fartyg; vilotid; semester; folkpensioner och invalidunderstöd; barnbidrag; sjukförsäkring; moderskapspenning; understödsföreningar; blindvård, i vad den ej ankommer på annat departement; förhållandet till internationella arbetsorganisationen; sociala frågor i övrigt, vilka ej tillagts annat departement.

På det nya inrikesdepartementet skulle ankomma handläggningen av följande ärenden, nämligen

ärenden rörande allmän hälsovård; sjukvårdsväsendet, i vad det ej ankommer på annat departement; vanföreväsendet; läkarkonstens utövning; utbildning av civil sjukvårdspersonal; apoteksväsendet; undervisningsväsendet för barnmorskor och barnmorskeväsendet i övrigt; folktandvård; lantregeringen; civila boställen; rikets administrativa indelning, i vad den ej tillhör annat departement; polisväsendet samt allmän ordning och säkerhet, i vad dessa ärenden ej tillagts annat departement; lantkommuner, municipalsamhällen, köpingar, städer och landsting ävensom kommunalförbund, i vad dessa ärenden ej tillhöra annat departement; civilförsvaret.

I överensstämmelse med de grundlinjer, som i promemorian uppdragits för departementets klyvning, skulle verk, myndigheter m. m., tillhörande nuvarande socialdepartementet, i fortsättningen fördelas på följande sätt.

Socialdepartementet:

Socialstyrelsen;
Förlikningsmän i arbetstvister;
Arbetsdomstolen;
Skiljedomarna i arbetstvister;
Anstalterna för offentlig arbetsförmedling;
Nämnden för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen;
Statens arbetsmarknadskommission;
Besvärsnämnden för reservarbetslöner;
Arbetsrådet;
Statens fattigvårds- och barnavårdsinspektions befattningshavare;
Arbetshemmen;
Skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården;
Barnhusen;
Mödrahjälpsnämnderna;
Alkoholistanstalterna;
Länsnykterhetsnämnderna;
Tvångsarbetsanstalterna;
Statens byggnadslånebyrå;
Försäkringsrådet;
Riksförsäkringsanstalten;
Yrkesinspektionens befattningshavare;
Pensionsstyrelsen; fullmäktige för folkpensioneringsfonden; sjukkassenämnden;
Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet;
Statens hyresråd.

Inrikesdepartementet:

Medicinalstyrelsen; sinnessjuknämnden; specialitetsnämnden; svenska farmakopékommittén; statens bakteriologiska, rättskemiska och farmaceutiska laboratorier; statens institut för folkhälsan; provinsialläkarstaten; sjukvårdsanstalter, med undantag av dem som höra till annat departement; vanförestalterna; förlossningsanstalterna; barnmorskeläroanstalterna; sjuksköterskeskolorna; centrala sjukvårdsberedningen; apotekarstaten; apotekens avgiftsnämnd;
Överståthållarämbetet samt länsstyrelserna med landsstaten;
Blankettkommissionen;

Landstingen;
Städernas styrelser, verk och särskilda tjänstemän, vilka ej inneha domarbefattning;
Stats- och reservpolisen;
Polisskolorna;
Poliskollegierna;
Statens kriminaltekniska anstalt; civilförsvarsstyrelsen;
Statens utlänningskommission;
Utlänningsnämnden.

Departementschefen.

Frågan om en allmän reform av departementsorganisationen väcktes före andra världskriget genom en skrivelse av 1938 års riksdag (nr 112), vari riksdagen hemställde om en förutsättningslös utredning i ämnet. Utredningsuppdraget lämnades till landshövdingen K. Levinson, men innan denne kunnat slutföra sitt arbete blev det vid världskrigets utbrott nödvändigt att föreläggas en partiell utbyggnad av Kungl. Maj:ts kansli; hösten 1939 inrättades sålunda folkhushållningsdepartementet med uppgift att handlägga ärenden rörande folkhushållningen, vilka sammanhänge med de rådande utomordentliga förhållandena. Då Levinsons utredning förelåg avslutad, befanns det, såsom framgår av dåvarande chefens för justitiedepartementet tidigare anförda uttalande, med hänsyn till de rådande krigsförhållandena erbjuda alltför stora vanskligheter att fastställa en för normala tider avsedd organisationsplan för Kungl. Maj:ts kansli. Det Levinsonska förslaget har därför tills vidare icke föranlett någon åtgärd.

När departementsreformen efter krigstillståndets upphörande återupptogs till diskussion, har det tillsvidare icke ansetts lämpligt att taga ställning till frågan om den lämpligaste departementsindelningen i dess helhet. Särskilt den omständigheten att folkhushållningsdepartementet ännu ej på någon tid torde kunna undvaras, har gjort det önskvärt att för närvarande upptaga frågan endast till den del behovet av en ändrad departementsindelning framstår såsom trängande. Detta är utan tvivel fallet såvitt angår det redan av Levinson behandlade spørsmålet om socialdepartementets klyvning.

I Levinsons utredning framhölls i detta hänseende att socialdepartementets uppgifter som helhet betraktade vore synnerligen maktpåliggande även under normala förhållanden och därjämte starkt ökades under tider av ogynnsamma konjunkture. Såsom exempel härpå åberopades att antalet till departementet inkomna ärenden, som under år 1931 uppgick till 3 384, under krisåret 1932 steg till ej mindre än 5 193; siffran sjönk därefter ånyo, med ett minimum år 1935 av 3 239 och ett genomsnitt för hela femårsperioden 1934—1938 av 3 486. Dessa siffror ha under 1940-talet avsevärt övertärfats. Om man bortser från de till något över 1 000 uppgående ärendena på statssekreteraravdelningen och regeringsrättsbyrån, utgjorde antalet ärenden 1941—45 årligen i medeltal 5 145. Antalet inkomna ärenden under det sista egentliga krigsåret, 1944, var 5 586. Under 1946 ha inkommit ej mindre än 6 372 ärenden. Antalet propositioner har under åren 1941—45 varit avsevärt,

i medeltal 52 per år. Propositionernas sammanlagda sidantal nådde under perioden sin höjdpunkt år 1945 — 2 319 sidor. År 1946 hade detta tal överträffats. Antalet propositioner nämnda år utgjorde 65 med ett sidantal av 2 497.

Orsakerna till de ökade arbetsuppgifterna äro, som framhållits i den inom socialdepartementet upprättade promemorian, dels att nya arbetsområden tillkommit, dels ock att verksamheten på tidigare områden i väsentlig mån utbyggt. Den ökade arbetsbördan har kunnat bemästras endast genom uppdelning såväl av departementschefens uppgifter som av de åligganden, vilka ankomma på departementets statssekreterare och dess expeditionschef. Att denna splittring av ansvaret för departementets arbete är ägnad att medföra olägenheter ligger i öppen dag. Även om vid återgången till normala förhållanden en del arbetsuppgifter kunna väntas försvinna, kan det icke antagas, att arbetsmängden i dess helhet skall komma att visa nedgång. Med hänsyn till den centrala ställning, som den sociala omsorgen med rätta intager bland statsuppgifterna, har man tvärtom anledning förmoda att arbetet ytterligare skall öka. Härvidlag vill jag särskilt hänvisa till det i promemorian gjorda uttalandet, att det är angeläget tillse, att de nya reformerna på socialpolitikens, befolkningspolitikens och bostadspolitikens områden bringas till verkställighet på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till lagstiftarens intentioner; det kan därför bliva önskvärt att i viss utsträckning förlägga prövningen av besvär inom dessa områden — åtminstone under viss tid framåt — till Kungl. Maj:t.

Vad angår sättet för socialdepartementets delning har Levinson i sitt förutnämnda förslag närmast förordat, att ej blott de sociala ärendena i egentlig mening utan även frågor om hälsovård och sjukvård skulle kvarbliva i socialdepartementet, medan lantregerings- och kommunalärenden skulle bilda kärnan i ett nytt departement. Mot detta förslag har emellertid i departementspromemorian framställts den erinran att klyvning enligt sådana linjer skulle betyda en mycket ojämn fördelning av den hittillsvarande arbetsbördan och ett bibehållande av överbelastningen för socialdepartementet och dess chef. Det är visserligen riktigt att ett visst samband föreligger mellan hälso- och sjukvårdsärendena å ena samt sociala ärenden i egentlig mening å andra sidan, men det skäl för medicinalärendenas behållande i socialdepartementet, som ligger i detta samband, kan icke uppväga det trängande önskemålet att åstadkomma en mera väsentlig avlastning för socialdepartementet och bereda dess chef samt hans närmaste medhjälpare en tillräcklig arbetslättnad. Efter medicinalärendenas överflyttning till ett nytt departement kunna för övrigt de hithörande ärenden, vilka ha anknytning till socialdepartementets arbetsuppgifter, avgöras under gemensam beredning med chefen för nämnda departement.

I överensstämmelse med riktlinjerna i departementspromemorian bör alltså socialdepartementets delning ske så, att därur utbrytas lantregerings- och kommunalärenden samt hälso- och sjukvårdsärenden, för vilka ett nytt departement inrättas. Detta torde böra benämnas inrikesdepartementet.

I anledning av socialdepartementets delning bliva omfattande ändringar erforderliga i departementsstadgan. I fråga om fördelningen mellan det nya socialdepartementet och inrikesdepartementet av de ärendesgrupper samt de verk och myndigheter, för vilka anslag äskas av riksdagen, får jag hänvisa till den samtidigt på hemställan av chefen för socialdepartementet avlåtna propositionen om anslag för de två departement, å vilka socialdepartementet föreslås uppdelat, m. m. Från den i departementspromemorian angivna fördelningen har därvid icke gjorts annat avsteg än att ärenden rörande nykterhetsverksamhet, alkoholistvård och behandling av lösdrivare jämte tillhörande anstalter och myndigheter, nämligen alkoholistanstalterna, länsnykterhetsnämnderna och tvångsarbetsanstalterna, skola föras till inrikesdepartementet och icke, såsom i promemorian förutsatts, till socialdepartementet. Vidare förordas i nämnda proposition att ärenden rörande brandväsendet skola överföras från kommunikationsdepartementet till inrikesdepartementet. Detaljfördelningen av de ärendesgrupper, vid vilka äskanden om anslag å riksdagen icke äro knutna, torde få ske i samband med revisionen av departementsstadgan.

Frågan om de nya departementens inre organisation och kostnaderna för desamma kommer senare i dag att anmälas i den förutnämnda propositionen från socialdepartementet.

Jämlikt gällande lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement är departementens antal tio och statsråden utan departement, efter Konungens bestämmande, lägst tre, högst sex. För närvarande finnas, inräknat statsministern, sex statsråd utan departement. I anledning av inrikesdepartementets tillkomst erfordras till en början den ändring av ifrågavarande bestämmelser att antalet statsdepartement höjes från tio till elva. Då statsrådets sammanlagda ledamotsantal icke lämpligen bör ökas över det nuvarande högsta talet sexton, bör samtidigt ramen för antalet statsråd utan departement bestämmas till lägst tre, högst fem. Dessa förändringar böra lämpligen föranleda att bestämmelserna om antalet statsdepartement och statsråd utan departement överföras till en ny lag i ämnet. Den nya lagen bör träda i kraft i och med nästa budgetårs ingång, alltså den 1 juli 1947.

Föredraganden hemställer härefter att ett enligt nu angivna grunder inom justitiedepartementet upprättat förslag till *lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.